

La història de l'art contemporani: Escenaris de producció, vies i mitjans d'irradiació. A manera d'introducció

Jordi Font Agulló/Narcís Selles

Si el dossier central del número anterior de *Papers d'Art* vam dedicar-lo en bona part a calibrar, des de diferents perspectives, la situació en què es troba actualment l'escriptura de la història de l'art contemporani i a tractar distints aspectes d'ordre teòric, epistemològic i metodològic que afecten la seva conformació com a discurs i eina cognitiva, aquest segon lliurament vol atendre el paper que juguen -o que haurien de jugar- algunes de les principals infraestructures culturals -ensenyament, centres d'art, museus, fundacions, editorials, etc.- en el procés de construcció i projecció d'una historiografia que entre les seves nombroses i variades funcions hi ha la d'inquirir i entendre tot allò que afecta la producció visual i simbòlica de les societats en el temps a la llum d'uns determinats plantejaments i expectatives.

Cal subratllar la importància dels diversos àmbits i sectors constitutius d'aquesta base material en el desenvolupament de les pràctiques historiogràfiques, ja que en actuar com a elements fonamentals de mediació arriben a condicionar fins i tot aspectes aparentment intrínsecs al mateix relat històric. D'altra banda, no és una qüestió menor constatar que, en termes generals, el rigor analític, l'exigència crítica i el nivell qualitatiu de la investigació tenen molt a veure amb les circumstàncies en què aquesta es porta a terme i amb els mitjans de què disposen els historiadors i les historiadores per realitzar la seva labor de recerca i per difondre'n socialment els resultats. Uns factors que van molt lligats, no cal dir-ho, amb les polítiques que impulsen organismes i institucions suposadament responsables del foment i la impulsió d'aquestes activitats, així com amb la configuració concreta del camp artístic i el conjunt de l'ecosistema cultural en el marc d'una societat i un sistema social específics. I també, és clar, amb la solidesa de les tradicions, l'orientació i la vitalitat dels corrents intel·lectuals en què s'insereixen les diferents línies d'investigació historiogràfica.

En uns moments com els presents, caracteritzats per un forta reestructuració del camp cultural, en què assistim a un eixamplament canibalesc de la indústria de l'oci i l'espectacle, i a l'extensió d'una concepció ideològica d'arrel economicista que propugna la retracció de la inversió pública, l'establiment de constants mecanismes de privatització -pensem, a tall d'exemple, en les elevades xifres que han de pagar els alumnes dels cursos de postgrau- i el menysteniment de totes aquelles activitats que no s'ajusten a la coneguda i perversa fórmula del guany màxim amb el temps mínim, la historiografia de l'art contemporani -parlem, evidentment, d'una història de l'art que no banalitzï els seus continguts i que no sigui un simple fòtil al servei d'interessos espuris- es troba certament en una posició de resistència. Avui, fins i tot la direcció de museus passa a encomanar-se a mers gestors, sense tenir en compte ni projectes ni coneixements ni rellevància investigadora, segons una visió tecnocràtica i de vol gal·linaci que requereix buròcrates obedients i sense criteri per impulsar dinàmiques que tenen com a finalitat prioritària captar clients.

Per tot plegat és precís que, en la mesura del possible, el col·lectiu d'historiadors i historiadores de l'art, malgrat la diversitat de posicions que es manifesten en el seu si, aplegui esforços i adopti un paper crític actiu en relació a aquest estat permanent d'involució. Cal que formulï propostes a mig i llarg termini per afavorir el desenvolupament efectiu de la disciplina en tant que instrument vàlid de coneixement i transformació, i que assoleixi capacitat interlocutòria amb les diverses institucions per avançar cap a unes condicions adequades de formació, producció i difusió historiogràfiques que contribueixin a garantir la seva competència, viabilitat i pertinència social. De forma paral·lela, hauria de reforçar els seus mecanismes de relació i intercanvi amb la comunitat artística i altres formacions socials i culturals -algunes de les quals vénen jugant, de temps, un rol decisiu- també refractàries a la imposició d'un model cultural simplificador, curt de mires i exageradament mercantilista. I, en fi, fóra igualment necessari reinventar estratègies d'intervenció en un context canviant sota l'influx de múltiples i contradictòries forces, però que, precisament per això, no deixa de presentar esclatxes i possibilitats.

Les col·laboracions d'aquest número giren, en gran mesura, al voltant de tres àmbits -l'ensenyament, el museu i l'edició en els seus diversos mitjans i formats-, que jutgem fonamentals, per bé que no exclusius, en el procés de bastiment de la història de l'art contemporani. Uns àmbits que per ser veritablement efectius en aquesta labor requeririen per part dels agents que hi estan implicats una consciència clara tant de les seves responsabilitats específiques com de la necessitat d'una interacció creativa i planificada amb la resta de sectors. Amb la voluntat d'aprofundir en aquestes i altres qüestions, hem convidat persones vinculades als àmbits esmentats per tal que tractin aspectes concrets de la seva experiència o que assagin una lectura més general de l'estat de les coses. També hem volgut fer visible una petita part de la diversitat de circumstàncies, nivells i situacions en què avui per avui es debat la pràctica historiogràfica.